

# **THE PLACE OF SOCIAL STUDIES IN PEACE EDUCATION: OPINIONS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS<sup>1</sup>**

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN BARIŞ EĞİTİMİNDEKİ YERİ: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

**Celal MUTLUER<sup>2</sup>**

## **Abstract**

Within today's education system, social studies is the leading lesson which contributes to peace education. The aim of social studies is to broaden people's viewpoints and to make them good citizens, good people. Through social studies, basic knowledge, skills, notions, and attitudes about peace education can be conveyed (Carter, 2004). Another important factor for peace education in social studies is social studies teachers. The aim of this study is to state opinions of the social studies teachers about peace education and to reveal importance of peace education in social studies. Descriptive method, which is one of the qualitative research methods, is used in the study. Twelve social studies teachers, who are chosen with random sampling method and who work in Menemen, İzmir during 2014-2015 academic year, constitute the working group. Datas of the research are collected through semi-structured interview form. Findings are analysed by content analysis method and interpreted after being tabularized with frequency, percentage, and quotations. The datas of study are categorized under themes such as opinions of the social studies teachers about peace education, suitability of social studies to peace education and sufficiency of social studies syllabus to peace education. According to the findings, it is understood that the social studies teachers have a general knowledge about peace education, the importance of peace education and the place of social studies in peace education.

**Key Words:** Social Studies, Social Studies Teacher, Peace, Peace Education

## **Özet**

Günümüz eğitim sisteminde barış eğitimine katkı sağlayacak derslerin başında sosyal bilgiler dersi gelmektedir. Sosyal bilgiler dersinin amacı, bireylerin bakış açılarını genişleterek onların iyi vatandaş ve toplum içerisinde iyi insan olmalarını sağlamaktır. Sosyal bilgiler dersi aracılığıyla barış eğitimi ile ilgili temel bilgi, beceri, kavram ve tutumlar öğrencilere kazandırılabilir (Carter, 2004). Sosyal bilgiler dersinde barış eğitiminin gerçekleşmesinde önemli bir faktör de sosyal bilgiler öğretmenleridir. Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitimi hakkındaki görüşlerini belirlemek ve sosyal bilgiler derslerinde barış eğitiminin önemini ortaya koymaktır. Çalışmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim öğretim yılında İzmir'in Menemen İlçesinde görev yapan ve tesadüfî örneklem yöntemiyle seçilen 12 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış mülakat formu aracılığıyla toplanmıştır. Mülakat verileri aracılığıyla toplanan bulgular, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş ve elde edilen veriler frekans, yüzde ve doğrudan alıntılarla birlikte tablo haline getirilip yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler; sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitimi hakkındaki görüşleri, öğretmenlerin sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimine uygunluğu ve sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimi için yeterliliği hakkındaki görüşleri temaları altında toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitimi, barış eğitiminin önemi ve sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimindeki yeri hakkında genel bir bilgiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Sosyal Bilgiler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Barış, Barış Eğitimi

<sup>1</sup> Bu çalışma 8- 10 Ekim 2015 tarihlerinde Nevşehir'de yapılan 3. Uluslararası İlkokul Eğitimi Sempozyumunda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

<sup>2</sup> Dr. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Gediz Üniversitesi, İzmir, [celal.mutluer@gediz.edu.tr](mailto:celal.mutluer@gediz.edu.tr)

## **Giriş**

Çatışma ve şiddet günümüz toplumlarının karşılaştığı en önemli problemlerden birisidir. Bireylerin yaşamlarında farklı biçimlerde karşılaştığı şiddet her geçen gün yaşamı daha da zorlaştırmakta ve farklı problemlerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Çatışmanın ve şiddetin ortadan kaldırılabilmesinin en önemli yollarının başında eğitim gelmektedir. Eğitim şiddetin çözülmesinin odak noktasıdır. Bu bağlamda eğitim dışındaki yöntemlerle sağlanacak barışın kalıcı ve uzun süreli olması mümkün değildir. Bireye eğitimin ilk yıllarından başlayarak tüm kademedeki eğitim kurumlarında şiddeti azaltacak bir eğitim anlayışına ve barış eğitimine yer verilmelidir (Demircioğlu ve Mutluer, 2009). Barış eğitimi, şiddet kültüründen uzaklaşmak için bir anahtar olarak görülmektedir (Freire, 2006). Çünkü barış eğitimi açıkça şiddet düşüncesini reddeder (Mayor, 2005).

Barış eğitimi toplumları şiddetten uzak tutmanın yanında, barışla ilgili kavramların öğrenilmesi sosyal ve kişisel problemlerin şiddete başvurmadan çözülmesi ile ilgilenmektedir (Reardon ve Cabezudo, 2002, Kester,2008). Ayrıca barış eğitimi öğrencilere barış düşüncesini kazandırmanın yanında, öğrencilerin sosyal adaleti sağlayabilecek bir dünya görüşü oluşturmalarına katkıda bulunacak stratejiler geliştirmelerine yardım etmektedir (Kepenekçi, 2005 ) Toton (1985) barış eğitiminin nihai amacının barış, sevgi, baskı ve ırk ayrımını kaldırarak adaletli bir dünya yaratmak olduğunu belirtmiştir.

Barışa eğitsel açıdan yaklaşan anlayışların bir ürünü olarak geliştirilen barış eğitimi, yetişkinlerin ve çocukların tolerans, hoşgörü, paylaşım ve içten olma gibi değerlerin öğretim biçiminin ayrılmaz bir parçasıdır (Deveci, Yılmaz ve Karadağ, 2008, Coşkun, 2008 ). Barış eğitiminin daha iyi anlaşılabilmesi için barış eğitimi üzerine yapılan tanımların bilinmesinde fayda vardır.

Reardon (2001) barış eğitimi, aradaki engellerin kaldırılarak görüşme isteği yapılması ile ilgili bilginin paylaşımı, bu paylaşımın sağlanması için gerekli becerilerin kazandırılması ve problemlerin üstesinden gelinebilmesi için yansıtıcı ve katılımcı düşüncenin bireylerde geliştirilmesi olarak açıklamıştır.

Harris ve Morrison (2003) barış eğitimi, şiddetin ortadan kaldırılması, sevgi, tutku, saygı gibi tutumların ve değerlerin aktarıldığı; dinleme, yansıtma, problem çözme, işbirliği ve çatışma çözümü gibi konularda bilgi ve becerilerin kazandırıldığı eğitsel bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Fontain (1999) barış eğitimi, çatışma, savaş ve şiddetin önlenmesi, sorunların barışçıl yollarla çözümlenmesi için çocuklarda ve gençlerde davranış değişikliği yaratacak, bilgi, beceri, tutum ve değerlerin sunulması olarak açıklamıştır.

Monez (1973 ) barış eğitimi, bireylerin olumlu bir karakter oluşturması ve dünya da barış düşüncesinin hâkim olması için verilen eğitim olarak açıklamıştır (Akt. Köylü, 2004).

Barış eğitimi tanımlarında gömülü olan tema yetişen nesilleri şiddetten uzak tutmaktır. Barış eğitimi öğrencilerin çatışmalarında barışı seçme ve şiddete başvurmadan çatışmalarını çözme becerilerini öğretir (Demir, 2011). Barış eğitimi çocuğun bütünsel (bilişsel, duyuşsal ve psikolojik sosyal ) gelişimini hedef almaktadır. Çocukların zihninde insani ve sosyal değerleri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Barış eğitiminin özünde bireylere huzurlu ve mutlu yaşam için gerekli davranış ve becerileri kazandırma vardır (Brantmeier,2013, Hicks, 1994, Boulding 1988). Salomon (2004) huzurlu ve mutlu bir yaşam için barış eğitimi biraz daha açarak insanın ötekileri anlaması için gerekli olan eğitim olarak açıklamıştır. Literatür incelendiğinde barış eğitiminin amaçları şu şekilde sıralanmıştır (Harris, 2004, Danes, 2006, Rosen ve Salomon, 2011, Aspeslagh ve Burns 1996.)

- Barış kavramını doğru anlama.
- Eğitim yoluyla barış kültürünü geliştirme.
- Barışı bir süreç olarak öğretme.
- İnsan hakları için saygıyı arttırma.
- Kültürlerarası anlayış geliştirme.
- Kültürel mirasın farkında oluş
- Demokratik katılımı sağlamak
- Korkuları gidermek
- Adaletli bir dünya oluşturmak
- Anlayış, tolerans ve dayanışmanın arttırılması
- Yaşam için saygı uyandırmak
- Uluslararası barış ve güvenliği arttırmak
- Anlaşmazlık yaşayan bireyleri bir araya getirip, yapıcı tartışma ortamı içerisinde karşılıklı çıkarlara uygun çözüm yolları aramalarının, birbirlerine karşı olan güvenlerinin ve öz farkındalık düzeylerinin artmasının sağlanması.
- Şiddeti sonlandırmak
- Gelecek için yönlendirme sağlama
- Korkuları giderme

Bu açıklamalar dikkatlice incelendiğinde, barış eğitimi yaşamda karşılaşılabilecek problemlerin azaltılmasında topluma katkı sağlayabilecek en önemli eğitimlerden birisi olabilir. Bu bağlamda barış eğitimi insanın karşılaşıacağı problemlere yanıt arayan bir eğitim olarak ele alınmaktadır.

Barış eğitimiyle ilgili literatür incelendiği zaman, bu alanda yapılan çalışmaların II. Dünya Savaşı sonrasına dayandığı görülür. 20. Yüzyılda iki büyük savaş yaşayan insanoğlunun şiddetle karşı karşıya kalması barış eğitiminin önemini arttırmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşından sonra şiddetin ve savaşın etkilerini ortadan kaldırmak üzere bu alanda ağırlıklı Avrupa ve Amerika merkezli çalışmaların sayısında artış meydana gelmiştir (Harris, 2004, Danes, 2008, Kester,2010 Sommerfelt ve Vambheim, 2008, Lucien ve Polonko, 2015, Tyler ve Bretherten, 2006, Salomon, 2004,Lum, 2013, Lum, 2014). Bu çalışmaların çoğunda barış eğitiminin nasıl olması gerektiği ve barış ortamının toplumlarda nasıl inşa edilebileceği üzerinde durulmuştur.

### **Sosyal Bilgiler ve Barış Eğitimi**

Günümüz eğitim sisteminde barış eğitimine katkı sağlayacak derslerin başında sosyal bilgiler dersi gelmektedir. Sosyal bilgiler dersinin amacı, bireylerin bakış açılarını genişleterek onların iyi vatandaş ve toplum içerisinde iyi insan olmalarını sağlamaktır. Sosyal bilgiler dersi aracılığıyla barış eğitimi ile ilgili temel bilgi, kavram ve tutumlar öğrencilere kazandırılabilir (Carter,2004). Sosyal bilgiler dersi değişen dünya ve ülke sorunlarını tanımlayan, anlayan ve çözmek için üzerinde çalışan insan yetiştirme sorumluluğuna sahiptir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi aracılığıyla barış eğitiminden beklenen sonuçlar; diğerlerine saygı gösteren, insanları seven, dürüst, insanlara iyi davranan, toleranslı, hoşgörülü, çatışma düşüncelerini ortadan kaldırmak için huzurlu ortamlar yaratan bireyler yetiştirmektir (Bogart ve Slauqhter 2002, Fountain, 1999) . Buna ilaveten, sosyal bilgiler dersleri içerisinde

bulundurduğu zengin konular ile demokratik değer ve beceriler aracılığıyla barış eğitimini destekler (Demircioğlu ve Mutluer, 2009).

Dünyada yaşanan siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeler sonrasında barış eğitimi konusunda yapılan çalışmaların sayısında dünya genelinde bir artış olduğu görülebilmektedir. Sosyal bilgiler dersinin barış eğitimine katkıları hususunda çalışma yapılan ülkelerden birisi de Amerika Birleşik Devletleridir. ABD'deki Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi sosyal bilgiler dersinin amaçlarını bilgi, demokratik değerler, inanışlar ve beceriler olmak üzere üç kategoride toplamıştır. Bu amaçlar içerisinde demokratik değer ve inanışlara ilişkin amaçların barış eğitiminin gerçekleşmesinde önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu amaçlar şunlardır (Martolle, 1998, Akt. Öztürk ve Dilek, 2004, s.56).

- İnsan değerine saygı
- Tüm insanların hak ve değerlerine saygı gösterme
- Farklı görüşte olan insanlarla çalışma
- Başkalarının iyiliğini düşünme
- Sosyal adalet arama
- Doğru dürüst olma
- Özen ve sabır ile çalışma
- Çatışmalara barışçıl çözüm arama
- Kişisel ve sosyal çalışmalarda adil çözüm arama
- Fiziksel ve sözel saldırganlıklardan kaçınma
- Başkalarını dikkatli dinleme
- Başkalarını iletişim kurmaya özendirme
- Barış için çalışma

Yukarıda açıklanan sosyal bilgiler dersinin amaçları sosyal bilgiler öğretiminin barış eğitimi açısından önemini ortaya koymaktadır.

Sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimine katkı yapabilmesinin en önemli koşullarından birisi de alanında iyi yetişmiş sosyal bilgiler öğretmenleridir. Bu bağlamda, sosyal bilgiler öğretmenlerine eğitimleri aşamasında barış eğitiminin amacı, felsefesi, kazanımları ve nasıl öğretilmesi gerektiği öğretilmelidir. Bu çerçevede sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitimi hakkındaki görüşlerini ortaya koymanın faydalı olabileceği düşünülerek bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

#### **Araştırmanın Amacı**

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitimi hakkındaki görüşlerini belirlemek ve sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimindeki önemini ortaya koymaktır.

#### **Yöntem**

Bu çalışmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Betimsel yöntemde geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tam ve dikkatli bir şekilde betimleme söz konusudur. Bu nedenle ele alınan bir durumu herhangi bir şekilde değiştirme ve etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2009, Merriam, 2013). Bu tür araştırmalar çok sayıda obje ya da denek üzerinde ve belli bir zaman kesiti içinde yapılmaktadır. Bu

sayede onları iyi anlayabilme, gruplama olanağı sağlanır ve aralarındaki ilişkiler saptanmış olur (Kaptan 1998).

Betimsel araştırmalar sosyal dünya hakkında nitel bilgiler üretirler ve insanlar ile sosyal dünyayı betimlerler. Betimsel araştırma yöntemi, açıklama ya da keşfetme amacı ile kullanılabilir (Kuş, 2012). Başka bir deyişle betimsel çalışmalar, verilen bir durumu aydınlatmak, standartlar doğrultusunda değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasında olası ilişkileri ortaya çıkarmak için yürütülür. Bu tür araştırmalarda asıl amaç incelenen durumu etraflıca tanımlamak ve açıklamaktır (Çepni, 2005).

Çalışmada betimsel yöntemin kullanılmasının sebebi araştırılan konunun doğasına ve amacına uygun olmasıdır. Konu ve amaç ışığında çalışma, mevcut bir durumu betimlemeyi, bu konuda ne durumdayız, neler yaptık ve neler yapılabilir gibi soruları cevaplamayı amaçlamaktadır.

### **Çalışma Grubu**

Araştırmanın çalışma grubunu 2014- 2015 eğitim öğretim yılında İzmir'in Menemen İlçesinde görev yapan ve tesadüfî örneklem yöntemiyle seçilen 12 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

### **Verilerin Toplanması ve Analizi**

Çalışmada verilerin toplanması için yarı yapılandırılmış mülakat kullanılmıştır. Veri toplama aracı ilgili literatürün ışığı altında oluşturulmuştur. Veri toplama aracının geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmak için uzman görüşüne başvurulmuş ve ölçme aracının pilot çalışması yapılmıştır. Mülakatlar Haziran 2015'de sosyal bilgiler öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir.

Mülakat verileri içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi dendiğinde genel anlamda sözlü ve yazılı materyallerin sistematik bir şekilde analizi anlaşılmaktadır (Balcı,2006, Yıldırım ve Şimşek, 2012). Bu çerçevede mülakattan elde edilen veriler teker teker incelenerek ortak temalar bulunmuş, daha sonra veriler kodlara ve temalara göre düzenlenerek sınıflandırılmıştır. Bu aşamadan sonra ortaya çıkan veriler doğrudan alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır. Elde edilen verilerin raporları yazılırken görüşülen öğretmenlerin kimlik bilgileri saklı tutularak gerçek isimleri yerine takma isimler kullanılmıştır. Tablolardaki sayısal değerler, katılımcı sayısına göre değil, konuyla ilgili görüş sayısına göre hazırlanmıştır.

### **Bulgular ve Yorum**

Araştırmaya 7 bay ve 5 bayan olmak üzere toplam 12 sosyal bilgiler öğretmeni katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı soruları cevaplamıştır. Elde edilen veriler aşağıdaki kategorilerde değerlendirilmiştir.

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitimi hakkındaki görüşleri.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimine uygunluğu hakkındaki görüşleri
- Sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimi için yeterliliği hakkındaki görüşleri
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitimi ile ilgili eğitim alma istekleri

### **Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Barış Eğitimi Hakkındaki Görüşleri**

Araştırma kapsamında görüşülen sosyal bilgiler öğretmenlerine sorulan ilk soru barış eğitiminin anlamına ilişkindir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitiminin anlamına yönelik verdiği cevaplar, çatışma ve şiddetin engellenmesi, barış düşüncesinin kazandırılması ve herkesin bir arada yaşaması temaları altında kodlanarak Tablo 1'de gösterilmiştir. Tablo verileri incelendiğinde barış eğitiminin

tanımıyla ilgili olarak öğretmenlerden 7 kişinin (%46,6) çatışma ve şiddetin engellenmesi, 5 kişinin (%33,4) barış düşüncesinin kazandırılması, 3 kişinin (%20) herkesin bir arada yaşamasına yönelik tanımlar yaptıkları görülmektedir.

**Tablo 1: Barış Eğitiminin Tanımına İlişkin Görüşler**

Cevaplar	Frekans	Yüzde (%)
Çatışmaların ve şiddetin engellenmesi	7	%46,6
Barış düşüncesinin kazandırılması	5	%33,4
Herkesin bir arada yaşaması	3	%20
Toplam	15	%100

Mülakata katılan öğretmenlerden 7 kişi (46,6) yapmış oldukları tanımlarda barış eğitiminin çatışma ve şiddeti engelleme boyutuna vurgu yapmıştır. Barış eğitiminin bu boyutunu ön plana çıkaran öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyle ifade edilebilir;

“ Barış eğitimi toplumlarda çatışma, şiddet ve savaşın engellenmesini sağlayabilir. Bu bağlamda barış eğitimi toplumsal barış ve huzuru sağlayarak dünyada çatışma ortamını engelleyecek fikir ve düşüncelerin öğretildiği eğitimdir.” (ÖK).

“Barış eğitimi kişiler, gruplar ya da toplumlar arasındaki anlaşmazlıkları çözebilmek amacıyla barış dilinin kullanılabilmesi için toplumun temeli olan bireyde sorunların çözümü için barışçı bir yaklaşım ve barış dili oluşturabilmek amacıyla verilmesi gereken eğitimdir” (ÖS).

“Barış eğitimi var olan çatışma ve şiddeti engellemek, sorunları barışçıl bir şekilde çözmek, ulusal ve uluslararası düzeyde barışa yardımcı olabilecek koşulları oluşturmak ve bütün bunları gerçekleştirecek olan bireylere gerekli bilgi, beceri ve değerleri öğretme sürecidir” (ÖT).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden 5 kişi (%33,4) barış eğitimini, barış düşüncesinin kazandırılması olarak açıklamıştır. Barış eğitimini barış düşüncesinin kazandırılması olarak açıklayan öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir;

“ Barış eğitimi, barışın algılanıp yaşanıp, yaşatılıp, içselleştirilme sürecidir. Barış eğitimi öğrencilere barış düşüncesinin kazandırılmasıdır (ÖA).”

“Barış eğitimi öğrencilere barış düşüncesinin sadece öğretilmesi değil, onlara barış düşüncesine yakışan davranışları kazandırmaktır (ÖD).”

Mülakata katılan öğretmenlerden 3 kişi (%20) ise yapmış oldukları tanımlarda barış eğitimini herkesin bir arada yaşaması için verilen eğitim olarak tanımlamıştır. Barış eğitiminin bu boyutunu ön plana çıkaran öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyle ifade edilebilir;

“ Barış eğitimi, herkesin kardeşçe bir arada sorunsuz yaşaması demektir (ÖL).” “Barış eğitimi, dil, din, ırk, renk, cinsiyet vb. hiçbir ayırım gözetmeksizin insanların bir arada yaşamasını sağlamaya dönük eğitim anlayışıdır.” (ÖP).

### **Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Barış Eğitiminin Gerekliliği Hakkındaki Görüşleri**

Mülakatın ikinci sorusunda öğretmenlere barış eğitiminin gerekliliği hakkında ne düşünüyorsunuz sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 2’de gösterilmiştir. Tablo verileri incelendiğinde barış eğitiminin gerekliliği

hakkında öğretmenlerden 8 kişi (%57,1) insanlarda barış düşüncesinin gelişmesi için, 6 kişi (%42,9) bir arada yaşayabilmek için barış eğitiminin gerekliliğine yönelik açıklamalar yaptığı görülmektedir.

**Tablo 2: Barış Eğitiminin Gerekliliği Hakkındaki Görüşler**

Cevaplar	Frekans	Yüzde (%)
İnsanlar barış düşüncesinin gelişmesi için	8	%57,1
Bir arada yaşayabilmek için	6	%42,9
Toplam	14	%100

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden 8 kişi (%57,1) barış eğitimi, insanlarda barış düşüncesini geliştirmek olarak açıklamıştır. Barış eğitimi insanlarda barış düşüncesinin gelişmesi için gerekli gören öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir;

“Günümüzde hem içte hem de dışta barışı tehlikeye sokan hatta ortadan kaldıran birçok sorunla karşı karşıyayız. Eğer biz barış istiyorsak öncelikli olarak bireyleri bu doğrultuda eğitmemiz gerekiyor. Barış insanın kendisinden başlar. Kendisiyle barışık olmayan bir insanın çevresine zarar vermesi kaçınılmazdır. Birey kendisiyle barışık olursa çevresiyle de olumlu ilişkiler kurabilir. İşte bu noktada barış eğitiminin önemi ortaya çıkıyor” (ÖJ).

“Barış eğitiminin insanlarda barış düşüncesinin gelişmesi için gerekli olduğunu düşünüyorum. Barış eğitimi alan insanların barışı yaymak için çaba sarf edeceğini düşünüyorum” (ÖP).

“ Barış eğitiminin gerekliliğine inanıyorum. Çünkü barış eğitimi sayesinde bireylerde barış düşüncesi gelişmeye başlar. Barış düşüncesi gelişmiş bireylerde barışın önemini rahatça kavrar” (ÖK).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden 6 kişi (%42,9) barış eğitimi bir arada yaşayabilmek için gerekli görmektedir. Barış eğitimi insanların bir arada yaşaması için gerekli gören öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir;

“ Barış eğitimi sosyal bir varlık olan insanların bir arada yaşayabilme becerisi kazanabilmesi açısından son derece önem arz eden bir eğitimidir. Bireylerin tahammül, hoşgörü ve bir arada yaşayabilmesi için gerekli olan beceriler kazanması gerektiği düşünülürse bu eğitimin önemi ve gerekliliği daha fazla ön plana çıkar. Bu bakımdan huzurlu bir toplumsal gerçeklik adına barış eğitimi son derece gereklidir” (ÖA).

“ Toplumda yaşayan bireylere birlikte yaşama kültürü kazandırma amacıyla barış eğitiminin gerekli olduğu düşüncesindeyim.” (ÖV).

“Bireylerin bir arada huzurlu ve mutlu yaşayabilmesi için o toplumda barış düşüncesinin gelişmiş olması şarttır. Bu açıdan düşünüldüğünde bireylerin bir arada yaşayabilmesi ve toplumsal barışın sağlanmasında barış eğitimi çok önemlidir” (ÖK).

### **Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Derslerinin Barış Eğitimine Uygunluğu Hakkındaki Görüşleri**

Mülakatın üçüncü sorusunda öğretmenlere, sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimine uygunluğu ve sosyal bilgiler derslerinden barış eğitiminde nasıl yararlanılabilir sorusu yöneltilmiştir. Mülakata katılan öğretmenlerden 11 kişi (%92) sosyal bilgiler

derslerinin barış eğitimine uygun olduğunu belirtirken, öğretmenlerden 1 kişi (%8) sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimine uygun olmadığını belirtmiştir. Sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimine uygun olduğunu belirten öğretmenlerin görüşleri Tablo 3’de gösterilmiştir. Tablo verileri incelendiğinde sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimine uygunluğu hakkında öğretmenlerden 7 kişi (%54) sosyal bilgiler derslerinin hedef ve amaç yönünden barış eğitimine katkı sağladığını, 6 kişi (%46) sosyal bilgiler derslerinin içinde bulundurduğu konular ile barış eğitimine katkı sağladığı yönünde açıklamalar yaptıkları görülmektedir.

**Tablo 3: Sosyal Bilgiler Derslerinin Barış Eğitimine Katkısı**

Cevaplar	Frekans	Yüzde (%)
Sosyal Bilgiler dersi hedefleri ve amaçları yönünden katkı sağlar	7	%54
Sosyal Bilgiler dersi içerisinde bulundurduğu zengin konular ile katkı sağlar	6	%46
Toplam	13	%100

Öğretmenlerden 7 kişi (%54) sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimine katkılarını hedef ve amaç boyutunda ele alarak açıklamıştır. Sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimine katkılarını hedef ve amaç olarak öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir;

“Sosyal bilgiler dersi hayatın içinden bir derstir. Sosyal bilgiler dersi incelendiği zaman bu dersin barış eğitimini destekleyecek şekilde oluşturulduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi bireyin kendisini tanımasını ve çevresindeki insanlar ile uyum içerisinde yaşamının gerekliliğinin farkına varılmasını sağlar. Sosyal bilgiler dersinin hedef ve amaçlarında bireye barış içinde yaşamın öğretimi vardır. Sosyal bilgiler derslerinde ayrımcılık yapmadan tüm bireylerin haklarına saygı göstermeyi öğreniriz. Kısacası amaçları ve hedefleri doğrultusunda bir sosyal bilgiler eğitimi verildiğinde barış eğitimi de gerçekleşmiş olur” (ÖU).

“ Sosyal bilgilerin bilinçli, hak ve sorumluluklarını bilen insan yetiştirme hedefini düşündüğümüzde, hak ve sorumluluklarını bilen insanlar barışçıl bir bakış açısına sahip olacaktır” (ÖH).

“Sosyal bilgiler dersi farklı kültürlerin tanınması ve insanları birbirine yaklaştırması, öğrencilere olaylara farklı bakış açılarıyla yaklaşarak evrensel bir bakış açısı kazandırmaya çalışması açısından barış eğitimi için son derece uygun bir derstir.” (ÖG).

Öğretmenlerden 6 kişi (%46) sosyal bilgiler derslerinin içinde bulundurduğu zengin konular ile barış eğitimine katkı sağladığını belirtmiştir. Sosyal bilgiler derslerinin içinde bulundurduğu zengin konular ile barış eğitimine katkı yaptığını belirten öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir.

“Sosyal bilgiler dersinin ünite ve konuları temel alındığında öğrencilerin barış kavramını kolaylıkla içselleştirebileceği kanaatindeyim. Özellikle vatandaşlık ve demokrasi içerikli konular bu eğitimin aktarılması adına öncelikli başvurulabilecek konulardandır. Ayrıca farklı kültürlerin bir arada yaşamını konu alan ünite ve temalar da barış eğitiminin gerçekleşmesini sağlar. Sosyal bilgilerin bütün bu özelliklerinin barış eğitimine katkı sağlayacağını düşünüyorum” (ÖL).



“Sosyal bilgiler dersi içinde bulundurduğu zengin konular ve savaş, barış ve dostluk gibi kavramlarıyla barış eğitiminin gerçekleşmesinde önemli bir yere sahiptir” (ÖD).

#### **Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Müfredatının Barış Eğitimi İçin Yeterliliği Hakkındaki Görüşleri**

Mülakatın bir diğer sorusunda öğretmenlere sosyal bilgiler müfredatı barış eğitimi için yeterli mi, sorusu sorulmuştur. Sosyal bilgiler müfredatının yeterliliği hakkındaki öğretmen görüşleri Tablo 4’te gösterilmiştir. Tablo verileri incelendiğinde öğretmenlerden 8 kişi (%66,6) sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimi için yeterli olduğunu belirtirken, 4 kişi (%33,4) sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimini destekleyecek yönde geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

**Tablo 4: Sosyal Bilgiler Müfredatının Barış Eğitimi İçin Yeterliliği Hakkında Öğretmen Görüşleri**

Cevaplar	Frekans	Yüzde (%)
Sosyal bilgiler müfredatı barış eğitimi için yeterlidir.	8	%66,6
Sosyal bilgiler müfredatı barış eğitimini destekleyecek yönde geliştirilmelidir.	4	%33,4
Toplam	12	%100

Öğretmenlerden 8 kişi (%66,6) sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimi için yeterli olduğunu belirtmiştir. Sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimi için yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir;

“ Sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimi için yeterli olduğunu düşünüyorum. Sosyal bilgiler müfredatının içerisindeki konuları barış eğitimi için yeterli buluyorum. Müfredatın içerisindeki konular ile öğrencilere barış eğitiminin rahatlıkla verilebileceğini düşünmekteyim” (ÖC).

“Sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimi için yeterli olduğunu düşünüyorum. Sosyal bilgiler müfredatı konu olarak çok zengindir. Bu zengin konuların varlığı barış eğitimini gerçekleştirmek için yeterlidir (ÖB). Sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimine uygun olduğunu ifade eden diğer öğretmenler de ifadelerinde sosyal bilgiler derslerinin içerisinde bulundurduğu zengin konular ile barış eğitimi için yeterli olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlerden 4 kişi (%33,4) sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimi için geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Müfredatın geliştirilmesi gerektiğini düşünen öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir;

“ Sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimi için yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü barış temalı ya da içerikli konular bazı üniteler içerisinde yer bulmaktadır. Ya da barış kavramını içinde barındıran olgu ya da olaylarla bağlantılı verilmektedir. Dolayısıyla önce bireylerin sonra da toplumların devamlılığı açısından önem arz eden barış eğitiminin sosyal bilgiler dersi içinde ayrı bir konu ya da sağlanabiliyorsa ayrı bir ünite şeklinde verilmesi yerinde olacaktır” (ÖM).

#### **Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Barış Eğitimi Konusunda Eğitim Almak İsteyip İstemediklerine Dair Görüşleri**

Mülakatın son sorusunda öğretmenlere, barış eğitimi konusunda eğitim almak ister misiniz, sorusu sorulmuştur. Mülakata katılan 12 öğretmenden 10 kişi (%83,3) barış

eğitimi konusunda eğitim almak istediğini belirtirken, 2 kişi (%16,7) barış eğitimi konusunda her hangi bir eğitim almak istemediğini belirtmiştir. Barış eğitimi konusunda eğitim almak istemeyen öğretmenler her hangi bir açıklamada bulunmamıştır. Barış eğitimi konusunda eğitim almak isteyen öğretmenlerin bazılarının görüşleri şöyledir;

“Günümüz dünyasında barış çok önemli bir konudur. Bireylerin barış içinde yaşaması için şiddet düşüncesinden uzak olması gerekmektedir. Sosyal bilgiler dersleri bireyleri şiddetten uzaklaştırıp bireyler barış düşüncesinin yerleştirilmesinde önemli bir derstir. Derslerimde barış düşüncesini kalıcı hale getirmek için barış eğitimi konusunda eğitim almak isterim.” (ÖÇ).

“Sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerimde barış düşüncesini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmek için barış eğitimi konusunda eğitim almak isterim.” (ÖL)

“Barış eğitimi konusunda eğitim almak isterim. Çünkü dersi anlatan öğretmenler olarak bizlerin barış eğitimini çok iyi bilmesi gerekmektedir.” (ÖK).

### **Sonuç ve Öneriler**

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimindeki yeri hakkında görüşlerinin alındığı bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitimi konusunda genel bir bilgiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitiminin tanımına yönelik verdikleri cevaplar; çatışmaların ve şiddetin engellenmesi, barış düşüncesinin kazandırılması ve herkesin bir arada yaşaması temaları altında açıklanmıştır. Çalışmanın kavramsal kısmında barış eğitimi; şiddetin ortadan kaldırılması, sevgi, saygı gibi tutumların ve değerlerin aktarıldığı; dinleme, yansıtma, problem çözme, işbirliği ve çatışma çözümü gibi konularda bilgi ve becerilerin kazandırıldığı eğitsel bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Harris ve Morrison, 2003). Araştırma bulgularına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitimi hakkında genel bir bilgi sahibi olması olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitiminin gerekliliği hakkında verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin tamamının barış eğitiminin gerekliliğine inanması olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan barış eğitiminin, insanlarda barış düşüncesinin gelişmesi ve bir arada yaşayabilmek için gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Demir (2011) tarafından yapılan çalışmada da geleceği oluşturan çocuklara şiddetten uzak bir dünya oluşturabilmek için bireylere barış düşüncesinin kazandırılması ve toplumsal huzurun sağlanmasında barış eğitiminin önemi ve gerekliliği vurgulanmıştır.

Öğretmenler verdikleri cevaplarda, sosyal bilgiler dersinin barış eğitimine önemli katkısının olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgiler derslerinin barış eğitimine hedef, amaç ve konu olarak katkı sağladığını düşünmektedir. Çalışmanın kavramsal kısmında da sosyal bilgiler derslerinin hedef, amaçlarının ve sosyal bilgiler dersinin içerisinden bulunan zengin konuların barış eğitimine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan sosyal bilgiler dersinin barış eğitimine uygunluğu boyutunda genel bir bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır.

Araştırma bulgularına göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğu sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimi için yeterli olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu sosyal bilgiler derslerinin konu olarak çok zengin olmasının barış eğitimine katkı sağladığını belirtmiştir. Keskin ve Keskin (2009) tarafından yapılan çalışmada da geçmişten günümüze yapılan sosyal bilgiler müfredatı değişimleri ile barış eğitimi için sosyal bilgiler müfredatının iyileştirildiği belirtilmiştir. Araştırmaya

katılan öğretmenlerden bazıları da sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimini daha çok destekleyecek yönde geliştirilmesi gerektiği görüşünü belirtmiştir.

Araştırma bulgularına göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu barış eğitimine yönelik eğitim almak istediğini ifade etmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, derslerinde öğrencilere barış düşüncesini kazandırabilmek için eğitime ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma verileri incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitimi konusunda eğitim almak istemesi olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulabilir;

- Araştırma sonuçlarına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin barış eğitimi konusunda genel bir bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin barış eğitimi hakkındaki bilgilerinin daha da arttırmak için barış eğitimi konusunda hizmet içi eğitim seminerleri ve kurslar düzenlenebilir. Bu seminer ve kurslarda eğitim vermek üzere görevlendirilenlerin alanlarında uzman kişiler olmalıdır.
- Sosyal bilgiler müfredatının barış eğitimini destekleyecek yönde geliştirilmesi sağlanabilir.
- Sosyal bilgiler öğretim programına barış eğitiminin işlenmesine yönelik kazanım ve etkinlik örnekleri konulabilir.

#### **Kaynakça**

- Aspeslaq, R. ve Burns, R. (1996) "Approaching Peace Through Education; Background, Concept and Theoretical Issues", Three Decades of Peace Education Araund The World (Ed. Robin Burns ve Robert Aspeslagh), London, Garland Publishing.
- Brantmeier, E. (2013) Toward a Critical Peace Education for Sustainability, Journal of Peace Education, 10(3) 242-258.
- Bogart, L. ve Slaught, H. (2001) Peace Education in Two Elementary Classrooms with Diverse Students. Seattle Wa, April, 10-14.
- Boulding, E. (1988) Building a Global Civic Culture; Education for an Interdependent World. New York, Teachers College Press.
- Carter, C. (2004) Whither Social Studies? In Pockets of Peace at School, Journal of Peace Education, 1(1), 77-87.
- Coşkun, Y. (2008) İlköğretim Programlarında Barış Eğitimi ve Barış Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri, Gazi Osman Paşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çepni, S. (2005) Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş, Trabzon, Üç Yol Kitabevi.
- Danes, H. B. (2006) Towards an Integrative Theory of Peace Education, Journal of Peace Education, 3(1) 55-78.
- Danes, H. B (2008) The Education for Peace Integrative Curriculum; Concepts, Contents and Efficacy. Journal of Peace Education, 5(2) 157-173.
- Demircioğlu, İ. ve Mutluer, C. (2009) Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Barış Eğitimi Hakkındaki Görüşleri; KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Örneği, Giresun Üniversitesi Fen, Sosyal ve Çevre Eğitiminde Son Gelişmeler Sempozyumu Kitabı, 348- 355.
- Demir, S. (2011) Türkiye’de Barış Eğitimine Bakış; Tanımlar, Zorluklar ve Öneriler, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri 11(4), 1727-1745.

- Deveci, H., Yılmaz, F. ve Karadağ, R. (2008) Pre- Service Teacher's Perceptions of Peace Education, Eurasian Journal of Educational Research, 30, 63-80.
- Freire, P. (2006) *Pedagoqy of the Oppressed*. New York, Continuum International Publishing.
- Fountain, S. (1999) *Peace Education in Unicef*. New York, Programe Division.
- Harris, I. M. (2004) Peace Education Theory, *Journal of Peace Education*, 1(1) 5-20
- Harris, I. M. ve Morrison, M. (2003) *Peace Education Mefarland Company Publisher*, North Carolina, USA.
- Hicks, D. (1994) *Preparing fort the Future; Notes and Queries for Concerned Educators*, London, Adamantine Press.
- Kaptan, S. (1998) *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri*, Ankara, Rehber Yayınları.
- Karasar, N. (2009) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankarar, Nobel Yayınları
- Kepenekçi, Y. (2005) A Study of Effectiviness of Human Rights Education in Turkey, *Journal of Peace Education*, 12, 51- 57.
- Kester, K. (2010) Education for Peace ; Content Form and Structure; Mobilizing Youth for Civic Enqagement, 4(2) 10.
- Kester, K. (2008) Peace Education, Experiencing and Storytelling as Living Education, *The Peace and Conflict Review* 2(2) 14.
- Keskin, S. ve Keskin, Y. (2009) Cumhuriyet Dönemi İlkokul Sosyal Bilgiler ve Onun Kapsamına Giren Ders Programlarında Bir Değer Olarak "Barışın Yeri", *Değer Eğitimi Dergisi*, 7(17), 69-92.
- Köylü, M. (2004) Peace Education an Islamic Approach, *Journal of Peace Education*, 1(1) 59-76.
- Kuş, E. (2012) *Nicel ve Nitel Araştırma Teknikleri*, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Lucien, L. ve Polonko, K. (2015) Peace Education and Childhood, *Journal of Peace Education*, 12(2) 182-203.
- Lum, J. (2013) Peace Education; Past, Present and Future, *Journal of Peace Education*, 10(3) 215-229.
- Lum, J. (2014) *Journal of Peace Education, Peace Review, A Journal of Social Justice*, 26(4) 494-499.
- Mayor, F. (2005) *Democracy, Nonviolence and Peace. In the Earth Charter in Action; Toward a Sustainable world Amsterdam, KIT Publisher*.
- Merriam, S. B. (2013) *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber (Çev. Selahattin Turan)*, Ankara; Nobel Yayıncılık.
- Öztük, C. ve Dilek, D. (2004) "Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları", *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Ed. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek), Ankara; Pegem Yayıncılık.
- Reardon, B. (2001) *Education for a Culture of Peace in Qendar Perspective*, Paris; Unesco Publishing.
- Reardon, B. Ve Cabezudo, A. (2002) *Learning to Abolish War; Teaching Toward a Culture of Peace. Ratinole for and Approaches to Peace Education*, New York, Haque Appeal for Peace.

- Rosen, Y. ve Salomon, G. (2011) Durability of Peace Education Effects in the Shadow of Conflict. *Social Pyschol Education*, 14, 135- 147.
- Salomon, G. (2004) Comment: What is Peace Education?, *Journal of Peace Education*, 1(1), 123- 125.
- Sommerfelt, O. ve Vambheim, V. (2008) The Dream of Good, A Peace Education Project Exploring The Potential to Educate for Peace at the Individual Level, *Journal of Peace Education*, 5 (1) 79-96.
- Toton, S. (1985) Structural Change; The Next Step In Justice Education, *Relequis Education*, 80(3) 447-459.
- Tyler, M. ve Bretherton, D. (2006) Peace Education; Using Interships to Promote Peace. *Journal of Peace Education*, 3, 127-145.